

WAT VERWACHT IK in de serie 'Golf van verwachting'

4 december 2016

Voorgangers: Henk Baars (overweging) en Jos van Eijden

Vol verwachting - Lukas 2 25-38

Als mens zitten wij vol verwachtingen. Dat begint al in onze kindertijd. Hoeveel nachtjes nog slapen? Een bijna niet te houden verwachting van wat je met je verjaardag of van Sinterklaas zou krijgen. Maar we weten ook, komen onze verwachtingen uit dan zijn we gelukkig, niet dan stelt het leven ons teleur. Tegelijkertijd zijn onze verwachtingen eigenlijk onverzadigbaar. Heb je het ene, dan begint bijna onmiddellijk het verlangen naar het volgende. Zelf al zou je er op gericht zijn nooit meer verwachtingen te hebben dan willen we dat en precies dat willen is weer een verwachting en dan begint het weer van voren op aan. Verwachten is iets dat wezenlijk tot ons menszijn behoort. We stellen bewust of onbewust ons vertrouwen in de verwachting. Het is eigenlijk dom om het besluit te nemen nooit meer iets te verwachten, om te proberen nooit meer te worden teleurgesteld, want je terugtrekken van de verwachting is je ook van God terugtrekken die de verwachtende in onze verwachting is. We moeten tot de ware kern van onze verwachting doordringen. De verwachting is een deur naar God. Daar moeten we even wat dieper in duiken om het in het juiste perspectief te zien. We zijn meestal zo druk met onszelf en ons eigen leven dat deze zorg ons verhindert om werkelijk in de verwachting af te dalen. Onze verwachting van van alles en nog wat staat niet in het perspectief van het eeuwige. Ik probeer zo ook het feit van de opkomst van populistische partijen te benaderen. Velen van ons zijn geschrokken van de verkiezing van Trump en alle effecten op Europa en op Nederland. Je kunt zozeer het gevoel krijgen dat het de verkeerde kant uitgaat met alle waarden die wij proberen te handhaven. Naast allerlei terecht onbehagen, de armoede is een van de oorzaken, en de analyses waarom mensen zo populistisch reageren blijft er iets hangen dat mij niet loslaat. Kun je je verwachting in het perspectief van de eeuwige plaatsen, zijn mensen nog in staat om zich in hun ziel te laten aanspreken? Waar ligt je levensvervulling nu precies? Luister je naar je ziel als rustpunt in God? Hoog gegrepen misschien, maar het heeft iets met de basis van je spirituele vorming te maken. Als je nooit wordt aangeraakt om eens je ziel te schouwen dan krijg je er eelt op. Dan blijf je denken en reageren in de context van consumptie, concurrentie, veel geld en gemak en kun je het niet meer opbrengen om je te laten raken. Indien wel, moet het makkelijk, hapklaar een zak patat zijn. Dan moet je wakker geschreeuwd en gemanipuleerd worden door de grofste uitspraken en handelingen die je je maar kunt bedenken. Dat is een soort (verbitterde) geslotenheid die doorbroken kan worden door te luisteren naar de stem van je ziel. Dat is natuurlijk mooi gezegd, dat realiseer ik me wel, want gaat dat niet boven ieders pet? Toch zie je die Anna, een profetes uit de bijbel zich geheel en al aan de verwachting wegschenken. Hoe dat psychologisch bij haar gewerkt heeft weet ik niet, want 7 jaren met een man zijn en dan tot vierentachtig jaar gekomen jezelf weduwe noemen is een wat merkwaardige aanduiding. Er moet meer aan de hand zijn, anders hebben we te maken met iemand die wel heel lang in een rouwproces blijft hangen, zoniet erger. Niets lijkt echter minder waar.

Werkelijke teleurstellingen in ons leven zijn uiterst pijnlijk. Tegelijkertijd kunnen ze ons ook in die pijn van binnenuit openbreken. Ik zei het vanaf deze plek wel eens eerder, wij hebben de neiging om van pijn weg te vluchten en zo snel mogelijk terug te keren naar onze oude manier van leven en verwachten. Niemand wil langer aan pijn worden blootgesteld dan nodig, maar het gevaar is dan groot dat hetzelfde patroon zich dan zal herhalen en de herinnering aan pijn ons alleen maar voorzichtiger maakt. Anna loopt niet voor de pijn van het verlies weg, maar gaat haar binnen als de intieme ruimte van de godsontmoeting. Haar geliefde mag haar dan ontnomen zijn en met hem al de verwachtingen van het leven zelf, maar dat wil nog niet zeggen dat haar liefde haar ontnomen is. Integendeel, feitelijk breekt het haar liefde open voor een liefde die schuilgaat onder de liefde voor haar man en die van God is. Door het wegvallen van het voorwerp van haar liefde worden haar ogen geopend voor de liefde zelf die sterker is dan de dood en die in haar verwachting, de verwachte in zich draagt. De teleurstelling heeft iets fundamenteels met haar gedaan, heeft haar werkelijk veranderd. Ze wil trouw blijven aan de stem van haar ziel die- meer dan alles wat ze op

aarde zou kunnen verwachten- haar verwachting is. De bevrijding van Jeruzalem. Dat is echt een graadje meer. Ineens is de hele toenmalige wereld er bij betrokken en gaat het over een wereldverwachting. Jeruzalem die prachtige stad, die verschrikkelijke stad, die zwaar van geschiedenis geladen stad, die gewelddadige stad, die gespleten stad. Ook de huidige wereld spant daar samen, ruziet daar samen, bidt daar samen. Het is me nog al een view opeens. Dat zit allemaal in die monniksjaren van Anna, daar verborgen in die tempel. Ze wil helemaal niet meer getroost worden met de oude verwachting nog eens te hertrouwen of iemand te vinden. Ze wil een icoon van de verwachting zelf zijn. En ach zo vreemd is het allemaal niet. Er zijn er zovelen geweest die vanuit een diepe spiritualiteit ons menszijn ineens doorschijnend maken tot op het bot uitspreken en doen wie we zijn en uitdrukken dat we die rotzooi en narigheid niet willen. Niemand wil dat. Mensen die zichtbaar maken dat ze in aanraking zijn met hun ziel. En die is altijd kwetsbaar geweest en altijd bang voor vertwijfeling, domheid, drift, plezier en onzekerheid(H. Oosterhuis). Ik denk aan Dietrich Bonhoeffer, Soren Kierkegaard, Titus Brandsma, Mandela, Martin Luther King, maar ook aan het optreden van Jan Terlouw bij de wereld draait door. Dat touwtje uit de brievenbus. Ineens realiseer je je dat we echt dingen verloren hebben, dat we bang voor elkaar zijn geworden. Dat we niks meer vertrouwen. Wat afschuwelijk eigenlijk.

Er is wel een direct verband met geduld. Anna is het voorbeeld van geduld. Ze had de tempel niet verlaten en met vasten en bidden God gediend. Toch is dat niet hetzelfde geduld als dat we in het dagelijkse leven er onder verstaan. Een boer moet geduld hebben om te oogsten. Bij het geduld van Anna ligt het geheel anders. Bij haar vallen doel en middel samen. Haar geduld is er louter op gericht geduld te verwerven. Ik kan het niet veel anders zeggen. Ze verzamelt geduld, ze pot het op. Dat doen bidders en monniken. Ze inspireert anderen om op een heel andere manier geduld te hebben door te verwijzen naar de eeuwige. Zo staat geduld niet tegenover activiteit, maar tegenover iedere vorm van ongeduld, waarin we voortdurend onze relatie met onze ziel proberen te ontwijken. We zijn eigenlijk bang voor dat inzicht, want je loopt het gevaar dat je ziel wordt gezuiverd en klopt alles dan nog wel? Kan ik een dergelijke verandering wel aan? Is het leven zo zwart wit, wat verlies ik allemaal?

Ik had laatst een merkwaardige ervaring die me bang maakte voor zoiets als dit. Plotseling kan mij iets aanraken terwijl ik er niet op zit te wachten. Ik stond in een oeroude kerk in Nice naar een foelieijk beeld van Theresia van st. Lisieux te kijken. Ik herkende het uit mijn jeugd uit mijn parochiekerk naar haar naam aan de Apeldoornsesteenweg. Ik keek naar de rozen die in het verhaal op het dorp of de stad zouden zijn neergedaald en dacht, wat bespottelijk eigenlijk. Maar plotseling dacht ik, wat zou dat toch geweest zijn dat mensen dat zo beleefd hebben. Welke zuiverheid van ziel bewerkstelligde dit. Hoe werkt dat toch allemaal. Die rozen, wat hebben ze gezien? En plotseling schoten de tranen in mijn ogen en werd bang. Kom niet te dichtbij dacht ik, wie of wat het ook is. Alsof een andere werkelijkheid mij wilde aanraken. Buiten zakte het gevoel, maar het liet me niet meer los.

Oog in oog met de verwachting en met de verwachte stond Anna. Was dat nu het bewijs van haar geduld? Ook als haar verwachting niet was vervuld in deze zin, was haar verwachting vervuld geweest. De jarenlange blootstelling aan de verwachting heeft haar ziel gezuiverd van alles buiten God. Dat wil zeggen, zij had zo geleerd met andere ogen te zien dat zij God zag in dat doodgewone kind van die doodgewone ouders die hem aan kwamen bieden. Zij ziet het bijzondere in het gewone omdat zij voor zichzelf niets meer verwacht. Mystiek gezegd. Ze vormt zelf geen hindernis meer om God toe te laten. Ik dus nog wel en ik vermoed vele anderen met mij.

Soms begrijp ik iets van de psalm die zingt 'mijn ziel verlangt naar de Eeuwige, meer dan wachters naar de morgen, meer dan wachters naar de morgen'.

God, wat moeten we lang wachten.